

Kraków, 12 kwietnia 2019

dr hab. Marcin Bukowski

Instytut Psychologii, Wydział Filozoficzny

Uniwersytet Jagielloński

**Recenzja dorobku naukowego dr Nataszy Kosakowskiej-Berezeckiej w postępowaniu
habilitacyjnym w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie psychologia**

Informacje wstępne

Dr Natasza Kosakowska-Berezecka ukończyła studia psychologiczne w roku 2005 na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego. Praca magisterska dotyczyła wpływu stadium rozwoju jednostki na ocenę kobiet i mężczyzn w kontekście zachowań typowych i nietypowych dla tradycyjnej roli płciowej. Trzy lata później, na tej samej Uczelni Habilitantka uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych. Temat rozprawy doktorskiej dotyczył wpływu tożsamości jednostki na percepcję ról płciowych. Jej dalsza kariera naukowa była również związana z Wydziałem Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego, od roku 2008 jest w tej jednostce zatrudniona na stanowisku adiunkta. Habilitantka w sposób konsekwentny na przestrzeni swojej kariery akademickiej zajmuje się tematyką mechanizmów stereotypizacji siebie i innych ze względu na płeć. Recenzję dorobku Pani dr Kosakowskiej-Berezeckiej rozpocznę od jej osiągnięć naukowych.

Dorobek naukowy

Jako osiągnięcie naukowe zatytułowane „Mechanizmy stereotypizacji ze względu na płeć w postrzeganiu wspólnotowości i sprawczości kobiet i mężczyzn w kontekście kulturowym i międzykulturowym” dr Natasza Kossakowska -Berezecka przedstawia 9 publikacji, w tym 4 w indeksowanych w czasopismach międzynarodowych, posiadających *Impact Factor*, z czego w dwóch w prestiżowych czasopismach mających IF powyżej 2; *Frontiers in Psychology* oraz *Psychology of Men & Masculinity*, oraz dwóch w czasopiśmie o IF = 1.28; *Current Psychology*. Dwa teksty Habilitantka opublikowała w czasopismach anglojęzycznych bez IF (*Journal of Men's Studies* wydawanego przez Sage i znajdującego się na liście SCOPUS oraz *Health Psychology Report*). Ponadto w skład osiągnięcia naukowego wchodzi jeden rozdział w języku angielskim (wydany jako część monografii w Oxford University Press) oraz jeden rozdział i jeden artykuł w języku polskim. We wszystkich dziewięciu tekstach dr Kossakowska-Berezecka jest pierwszą autorką. Wkład procentowy w te publikacje został oszacowany na 70% i powyżej w 6 publikacjach z 9, zaś pomiędzy 50% a 65% dla 3 publikacji. Wszystkie publikacje zostały wydane w okresie między rokiem 2012 a 2018.

Dr Kossakowska-Berezecka ma w swoim dotychczasowym dorobku 7 artykułów opublikowanych w czasopismach z listy JCR. W jej dorobku znajdują się również publikacje w *Polish Psychological Bulletin* (lista ERIH), *Health Psychology Report* (lista ERIH Plus i ESCI), *Citizenship Teaching & Learning*, a także w *Psychologii Społecznej* oraz *Psychologii Rozwojowej*. Habilitantka ma na swoim koncie imponującą liczbę dziewiętnastu rozdziałów w monografiach naukowych, jedną współautorską monografię („Między grupami” z Tomaszem Bestą) oraz była redaktorką lub współ-redaktorką pięciu opracowań zbiorowych, w tym jednego w prestiżowej publikacji w wydawnictwie „Springer”.

Sumaryczny *impact factor* według listy JCR wynosi 13,682. Liczba cytowań wedle bazy Web of Science wynosi 6, zaś Indeks Hirscha: 2.

Dr Kosakowska-Berezecka kieruje lub kierowała trzema grantami badawczymi: Harmonia z NCN, Polsko-Norweska Współpraca badawcza oraz Core 2012. Jako wykonawca brała udział w pięciu grantach (w tym 2 NCN i 3 zagraniczne, z czego 1 Horizon 2020).

Jest laureatką trzech prestiżowych nagród (medal KEN, Witkin Okonji Award i Sukces pisany szminką w kategorii Nauka i Biznes) oraz 4 stypendiów naukowych.

Habilitationka była autorką lub współautorką 41 referatów na konferencjach międzynarodowych oraz 10 na konferencjach krajowych.

Ocena osiągnięcia naukowego

W skład osiągnięcia naukowego zatytułowanego „Mechanizmy stereotypizacji ze względu na płeć w postrzeganiu wspólnotowości i sprawczości kobiet i mężczyzn w kontekście kulturowym i międzykulturowym” wchodzi dziewięć spójnych tematycznie publikacji pogrupowanych w trzy główne zagadnienia badawcze. Pierwsze zagadnienie dotyczy efektu roli społecznej dla spostrzegania sprawczości i wspólnotowości kobiet i mężczyzn. Habilitationka koncentruje się w tej linii badań na moderującej roli kultury w występowaniu efektu ról społecznych. Jej zaplecze teoretyczne w znacznej mierze bazuje na teorii roli społecznej (Eagly, 1987) oraz koncepcji moderacyjnego wpływu kultury na stereotypy płci (Cuddy i in., 2016). W szczególności, porównania dokonywane są pomiędzy kulturami charakteryzującymi się zróżnicowanymi wskaźnikami równości płci (Polska vs. Norwegia). Ta seria badań, choć ciekawa z perspektywy psychologii kulturowej, wydaje się raczej uzupełniać i poszerzać istniejącą wiedzę na temat roli kultury w procesach stereotypizacji ze względu na płeć, niż generować nowe i oryginalne hipotezy. Habilitationka w

autoreferacie porusza również w tym kontekście teoretycznym zagadnienie regulacyjnego wpływu tożsamości osobistej i społecznej w procesie stereotypizowania innych osób ze względu na płeć. Ciekawym wynikiem jest tutaj zmienna ocena niestereotypowego zachowania w zależności od aktywizacji tożsamości osobistej lub społecznej (Kosakowska-Berezecka, Karasiewicz, 2014). Badanie umieszczone w bardziej i mniej kolektywistycznym kontekście kulturowym (Polska i Indie) dowodzi, iż ma on istotny wpływ na sposób oddziaływania dwóch typów tożsamości na ocenę osób przejawiających zachowania zgodne lub niezgodne ze stereotypem. Habilitantka omawia to badanie odwołując się do koncepcji kultury jako usytuowanego poznania (Qyserman, 2011), co stanowi interesujący wkład w dyskusję nad znaczeniem zaktywizowanego kolektywistycznego lub indywidualistycznego sposobu myślenia (*cultural mindset*) niezależnie od kultury, w której funkcjonuje jednostka. Wątek ten jest umieszczony w pierwszym zagadnieniu podejmowanym przez Habilitantkę, pomimo, że publikacji, do której się odnosi nie cytuje w pierwszej części autoreferatu jako należącej do tego wątku (Berezecka, Karasiewicz, 2014). Pojawia się natomiast ta publikacja w kolejnym wątku dotyczącym proskryptywnych i preskryptywnych treści stereotypów płci oraz ich konsekwencji dla spostrzegania kobiet i mężczyzn i ich samoopisu. Jest to nieco mylące podczas lektury tekstu autoreferatu, niemniej jednak, ze względu na spójność tematyczną dorobku, wątek ten może być powiązany z obydwoma liniami badań.

W drugim zagadnieniu badawczym habilitantka nacisk kładzie na weryfikację założeń koncepcji wedle której osoby łamiące proskryptywne treści stereotypów płci są spostrzegane negatywnie (zgodnie z efektem odwetu, *backlash effect*; Rudman, 1998). Ponownie, Habilitantka jako swój zasadniczy wkład w ten nurt badawczy wskazuje ujawnienie zależności owych negatywnych ocen od kontekstu sytuacyjnego i kulturowego. Warto zauważyć, że sama koncentracja w badaniach własnych na proskryptywnych stereotypach płci, a zatem na

oczekiwaniach społecznych wobec kobiet i mężczyzn związanych z zestawem zakazów dotyczących cech i zachowań, których powinni się wystrzegać, oraz umieszczenie tej tematyki w kontekście międzykulturowym jest nowym i oryginalnym naukowym wkładem Habilitantki. W tej linii badań pojawia się zarówno tekst dotyczący porównań między Kanadą, Norwegią, Polską i Indiami w odniesieniu do stereotypowych i niestereotypowych męskich ról płciowych (Kosakowska-Berezecka i in., 2018; *Journal of Men's Studies*), jak i tekst dotyczący konsekwencji lęku przed odwetem za łamanie stereotypowych oczekiwań odnośnie ról społecznych wśród uczennic i uczniów szkół średnich (Kosakowska-Berezecka, i in., 2017; *Frontiers in Psychology*). Podsumowując, ten wątek badawczy wydaje się zarówno interesujący pod względem mechanizmów psychologicznych związanych z czynnikami moderującymi siłę efektu odwetu, jak i ważki pod względem społecznych konsekwencji związanych z psychologicznym funkcjonowaniem osób przejawiających zachowania niezgodne z tradycyjnymi rolami płciowymi.

Trzeci wątek badawczy wymieniony jako element osiągnięcia naukowego przez dr Kosakowską-Berezecką dotyczy spostrzegania sprawczości i jej związku z zaangażowaniem mężczyzn w działania wspierające równość płci. Wprawdzie dorobek w tej części bazuje jedynie na dwóch publikacjach, to jedną z nich, opublikowaną w prestiżowym czasopiśmie *Journal of Men & Masculinity*, należy uznać za wybitną, co odzwierciedla się również w najwyższej liczbie cytowań tego artykułu w dorobku Habilitantki (Kosakowska-Berezecka, i in., 2016). Autorka tekstu w sposób twórczy rozwija koncepcję zagrożonej męskości Vandello i Bosson (2013), koncentrując się na roli autostereotypu mężczyzn bazującym na sprawczości. W serii trzech doskonale zaplanowanych i przeprowadzonych badań Autorka wraz z zespołem wykazała, iż gdy sprawczość jako kluczowy element stereotypizacji mężczyzn jest zagrożona, to nasilają się kompensacyjne zachowania związane z silniejszym

wsparciem dla tradycyjnych ról płciowych, mniejszym wsparciem dla równości płci oraz osłabioną chęcią do angażowania się mężczyzn w aktywności w sferze zadań domowych. Co ciekawe, manipulacja eksperymentalna, w której podawano argumenty za brakiem różnic między mężczyznami i kobietami w zakresie sprawczości i wspólnotowości wywołała niższą akceptację dla nierówności społecznych ze względu na płeć (Badanie 3; Kosakowska-Berezecka i in., 2016). Artykuł prezentuje bardzo ciekawe wyniki, mające potencjalnie silny walor aplikacyjny. W przyszłych badaniach interesujące by było być może bliższe skoncentrowanie się na samym pojęciu sprawczości, centralnym dla autostereotypu mężczyzn. Jakie aspekty owej sprawczości są szczególnie wrażliwe na poczucie zagrożenia u mężczyzn? Jakie alternatywne rozumienie sprawczości pozwalałoby na bardziej elastyczne podejście ról płciowych oraz na dostrzeganie aspektów powiązanych ze sprawczością także w zachowaniach niezgodnych ze stereotypowymi rolami społecznymi? Wątek sposobu autopercepcji i rozumienia pojęcia sprawczości wydaje się interesujący zarówno pod względem teoretycznym, jak i praktycznym. W drugim tekście prezentowanym w ramach tego wątku badawczego Habilitantka zwraca uwagę na fakt, iż pary przyjmujące bardziej równościowy podział ról społecznych wykazują również lepsze wskaźniki zdrowia i dobrostanu psychologicznego (Kosakowska-Berezecka, Korzeniowska, Kaczorowska, 2016; *Health Psychology Report*). W tym samym artykule pojawia się także schemat kołowy, który identyfikuje i porządkuje czynniki związane z niższym zaangażowaniem mężczyzn w czynności rodzicielskie. Nie mam pewności, czy można potraktować go jako model teoretyczny, który integruje obszary badawcze Habilitantki w sposób pozwalający na jego systematyczne empiryczne testowanie. Posiada on jednakże istotne walory heurystyczne. Nie mam jednak żadnych wątpliwości odnośnie konkluzji, iż uzyskane przez Habilitantkę rezultaty badań pozwalają lepiej zrozumieć procesy społeczno-psychologiczne oraz

kulturowe prowadzące do zróżnicowanego wpływu stereotypów płci na spostrzeganie innych osób, siebie oraz nierówności społecznych ze względu na płeć.

Podsumowując, osiągnięcie naukowe dr Nataszy Kosakowskiej-Berezeckiej ma charakter bardzo spójny i w sposób istotny wzbogaca wiedzę naukową na temat kulturowych i kontekstowych wyznaczników stereotypizacji ze względu na płeć.

Przedstawiony jako główne osiągnięcie naukowe dorobek publikacyjny jest na wysokim poziomie, zarówno merytorycznie oryginalny, jak i metodologicznie rzetelny. Dlatego moja ocena osiągnięcia naukowego dr Kosakowskiej-Berezeckiej jest pozytywna.

Ocena dorobku towarzyszącego

Pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze dr Kosakowskiej-Berezeckiej są bardzo bogate i różnorodne. Obejmują one zarówno tematykę wielorakich ról społecznych i ich związek z jakością życia kobiet i mężczyzn (aż 9 publikacji w tej tematyce), społeczno-kulturowe predyktory równości płci (2 publikacje), a także tematykę rozszerzania granic i tendencji do działań zbiorowych (4 teksty głównie we współpracy z prof. Tomaszem Bestą a także z prof. Clarą Kulich). Ponadto Habilitantka koncentrowała się na psychologii relacji międzygrupowych, zaś jej głównym osiągnięciem w tym zakresie należy uznać znakomitą publikację książkową zatytułowaną „Między grupami” (Kosakowska-Berezecka, Besta, 2017), która w wyjątkowo umiejętny sposób systematyzuje i popularyzuje wiedzę na temat wyznaczników korzystnych relacji międzygrupowych. Jest to bez wątpienia wyjątkowa i bardzo potrzebna publikacja. Habilitantka skupiała się również w trakcie swojej kariery naukowej na badaniach z zakresu psychologii rodzaju w ujęciu kulturowym i międzykulturowym. Działalność ta zaowocowała serią siedmiu publikacji, w tym w tomie

wydanym w prestiżowym wydawnictwie „Springer”, współredagowanym z S. Safdar – *Psychology of gender through the lens of culture: theories and applications*.

Podsumowując, dorobek towarzyszący w sposób spójny uzupełnia i poszerza osiągnięcie naukowe Habilitantki i stanowi imponujący zestaw publikacji, zarówno o wysokim walorze naukowym jak i popularyzatorskim. Moja ocena dorobku towarzyszącego dr Kosakowskiej-Berezeckiej jest więc jednoznacznie pozytywna. Oceniając całościowy dorobek publikacyjny Habilitantki, pomimo że sumaryczny IF, a także wskaźniki h oraz liczby cytowań nie są zbyt wysokie, to w roku 2018 można było zaobserwować tendencję wzrostową, która może oznaczać, że publikacje Habilitantki są coraz częściej czytane i cytowane. Co istotne, Habilitantka ma na swoim koncie publikacyjnym liczne teksty w monografiach naukowych a także współautorstwo publikacji książkowej, a elementy te w sposób znaczący uzupełniają i wzbogacają jej bogaty dorobek publikacyjny. Biorąc pod uwagę powyższe fakty, dorobek naukowy dr Kosakowskiej-Berezeckiej oceniam wysoko.

Dorobek dydaktyczny i popularyzatorski

Dr Kosakowska-Berezecka aktywnie uczestniczyła i nadal uczestniczy w programach europejskich (np. w projektach szkoleniowo-badawczych EFS oraz *Erasmus Teaching Staff Mobility*). Brała udział w siedemnastu komitetach naukowych i organizacyjnych konferencji. Ponadto uczestniczyła w trzech rozbudowanych sieciach i konsorcjach badawczych, w tym dwóch o zasięgu międzynarodowym. Znajdowała się w trzech radach naukowych czasopism *International Journal of Stress Management*, *Health Psychology Report* oraz *Social Psychological Bulletin (Psychologia Społeczna)*. Była też współredaktorką numeru specjalnego w *Frontiers in Psychology*.

Habilitationka aktywnie zajmuje się popularyzacją nauki. Jest współautorką publikacji „Nawigator pary. Podręcznik dla par” oraz „Para na kurs. Podręcznik trenerski” wydanej w dwóch językach, po polsku i po angielsku. Ma na swoim koncie liczne wystąpienia popularyzujące naukę oraz organizację wydarzeń promujących naukę. Należy również zwrócić uwagę na szeroką popularyzację tematyki związanej ze stereotypami płci w mediach.

Dr Kosakowska-Berezecka prowadziła w biegu swojej kariery naukowo-dydaktycznej liczne i zróżnicowane kursy, zarówno po angielsku, jak i po polsku, na rodzimym Uniwersytecie Gdańskim, w prywatnych szkołach, jak i za granicą (w Norwegii, Uniwersytet w Tromsø). Prowadziła seminaria magisterskie (22 pracy mgr na UG i 15 WSAB w Gdyni). Jest promotorką pomocniczą w jednym przewodzie doktorskim (promotor: prof. Małgorzata Lipowska). Ponadto prowadziła zajęcia na studiach MBA, a także koordynowała warsztaty i szkoły letnie. Zajmowała się także koordynacją programu Erasmus. Odebrała staże w zagranicznych ośrodkach akademickich. Jest również autorką ekspertyz w ramach programów UE EFS, Miejski Model Integracji Imigrantów.

Habilitationka recenzowała publikacje dla ośmiu czasopism międzynarodowych i krajowych oraz jedną monografię anglojęzyczną (*Handbook of Psychology of Women*).

Ocena dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego

Dorobek dydaktyczny i popularyzatorski dr Kosakowskiej-Berezeckiej należy ocenić jako wybitny. Habilitationka w sposób wyjątkowo umiejętny rozpowszechnia rzetelną wiedzę naukową na temat stereotypizacji ze względu na płeć, roli kultury i nierówności społecznych w tym zakresie. Współredagowane przez nią wydawnictwa książkowe („Nawigator par” oraz „Między grupami”) są znakomitymi przykładami zastosowania wiedzy teoretycznej w praktyce. Również jej dorobek dydaktyczny jest bardzo bogaty, ma doświadczenia

edukacyjne zdobyte zarówno w kraju jak i za granicą. Wypromowała liczne prace magisterskie oraz jest promotorem pomocniczym doktoratu. Reasumując, moja ocena dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego dr Kosakowskiej-Berezeckiej jest także jednoznacznie pozytywna.

Ocena ogólna i konkluzja

Po szczegółowej analizie osiągnięcia naukowego i pozostałego dorobku dr Nataszy Kosakowskiej-Berezeckiej, oraz w świetle kryteriów określonych w ustawie z dnia 14 marca 2003 o stopniach i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki, uznaję, że przedstawione przez habilitantkę osiągnięcie odpowiada tym wymogom. W związku z tym, wnoszę o nadanie dr Nataszy Kosakowskiej-Berezeckiej stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie psychologia.

Kraków, 12 kwietnia 2019



dr hab. Marcin Bukowski